

13. Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми : посіб. у 2-х ч.; Ч.1. Сучасні орієнтири та ключові технології / Кияниця З. П., Петрочко Ж. В. К.: ОБНОВА КОМПАНІ. 2017. 256 с.

14. Психологія. З викладом основ психології релігії / Під ред. о. Юзефа Макселона. Пер. з пол. Т. Чорновіл. Львів : «Свічадо», 1998. 320 с.

15. Цивільний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>. (дата звернення: 29.03.2023).

16. Борик Н.С., Петришин Л.Й. Соціально-педагогічний супровід як технологія роботи з вихованцями із малозабезпечених сімей. Тернопіль. MAGISTERIUM. 2022. С.5-9.

*Денис Герасимов,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 231 Соціальна робота,
освітньо-професійна програма «Соціальна робота.
Соціальна педагогіка. Практична психологія»
Державний заклад «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка» (м. Полтава),*

*Науковий керівник: Вікторія Степаненко,
доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри соціальної педагогіки,
Державний заклад «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка»*

СІМ'Ї ВИМУШЕНИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ ЯК ОСОБЛИВА КАТЕГОРІЯ КЛІЄНТІВ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ

Постановка проблеми. Перед Україною наразі постала величезна кількість проблем, що потребують вирішення. І в першу чергу, це проблема людей, які не з власної волі залишили рідні домівки. Виїжджали вони в різний час, з різних причин та за різних обставин. Хтось мусив тікати із зони бойових дій, хтось приймав обдумане, виважене рішення, хтось покинув окуповані території. Але всіх їх об'єднує гостра потреба у допомозі як під час переїзду, так і вже на новому місці. Ця допомога може надаватися державою, громадськими організаціями, волонтерами,

місцевими жителями. Хоча найкращий результат надасть лише спільна робота.

Виклад основного матеріалу. Поняття «сім'я» у сучасних умовах все гостріше стає об'єктом всебічного дослідження багатьох фахівців та науковців. Основа суспільства, його фундамент наразі функціонує дуже нестабільно, щодня стикаючись із цілим комплексом труднощів, народжених нинішньою, непростою ситуацією. Загалом з різних причин, суб'єктивних і об'єктивних, тисячі родин змушені були змінити своє місце проживання, отримавши статус вимушених переселенців. Більшість з них пережила важкі психологічні потрясіння, емоційні стреси і з цим тягарем, нажаль, за усього бажання, неможливо впоратися самотійно. Горе, втрати, розбиті мрії, загиблі родичі, друзі, знайомі, відсутність роботи, невизначеність майбутнього – усе це подвоюється важкою адаптацією до нових реалій. Люди потребують комплексної, якісної допомоги від спеціалістів різних напрямів. Тяжкий, травматичний досвід вимагає сучасних підходів і знання більш прогресивних технологій вирішення соціальних проблем найбільш незахищених категорій суспільства. Саме такими, вразливими, чутливими до змін, є, в першу чергу, діти. Вони мусили залишити рідних, друзів, звичне, налагоджене життя, затишний дім, і головне, впевненість у собі в довоєнному минулому, отримавши, натомість, важкі спогади, постійний стрес і відчуття страху перед невідомістю. Цим дітям непросто вчитися знову довіряти іншим людям, налагоджувати стосунки між собою, вливатися до нових колективів. Підвищується рівень агресивності, тривожності. Дитина може замикатися у собі, відчувати, що батьки не приділяють їй стільки ж уваги, стільки це було раніше. Нова реальність вимагає докладати усіх зусиль для того, аби хоча б частково відновити, відбудувати те, що було зруйновано і втрачено. Батьки часто самі просто не мають сил, аби допомогти дитині і поруч не залишається нікого, хто став би опорою, і підтримкою. Ось чому робота із сім'ями вимушених переселенців це, насамперед, відповідальність і високий рівень професіоналізму, через різноманітність гострих, емоційних станів, проблем, конфліктів, з якими необхідно боротися [2].

Соціальні педагоги мають у першу чергу, пам'ятати, що усі родини переселенців дуже відрізняються одна від одної і, однозначно, потребують індивідуального підходу до кожної особистої історії. Фахівець із соціально-педагогічної роботи має знати потреби і проблеми кожної,

окремо взятої, сім'ї і кожного її члена. Навіть найнезначніше, на перший погляд, питання не повинно залишатися поза його увагою, а до їх вирішення мусять залучатися різні організації та служби – усі, які можуть допомогти. Під час особистих зустрічей соціальний педагог має бути ввічливим, доброзичливим, тактовним. Розуміючи, настільки важко буває звернутися за допомогою, потрібно зробити усе, аби мінімізувати напруження під час процесу і не поставити людину у незручне становище. Не менш важливим і актуальним є вміння не давати порожніх, нездійснених обіцянок. Не варто бути занадто емоційним, запальним і за будь-яку ціну намагатися довести свою точку зору, навіть якщо вона є правильною і раціональною. Людина, яка пережила важкий стрес, часто дуже гостро і невиправдано реагує навіть на спокійні поради та рекомендації. Здатність вислухати людину, зрозуміти, поставити себе на її місце, викликати довіру – усе це залежить від внутрішнього світу [1].

Однією з основних проблем сімей вимушених переселенців є проблема матеріальна. Втративши житло, роботу, заощадження, матеріальні цінності і надбання, люди залишаються сам на сам із поганими житловими умовами, відсутністю забезпечення елементарних потреб, високими цінами на послуги, неможливістю у найближчий час повернути звичайний рівень життя. Кожна родина має свої власні соціально-економічні потреби. Але певний час вона просто не здатна обходитися без захисту і допомоги держави. Ця допомога має стати основою і підвалиною для подальшої успішної адаптації родини до нових умов, засобом самореалізації, підтримкою у критичний момент. Програма роботи з такими сім'ями може бути орієнтиром і провідником у складній системі отримання різноманітних пільг, компенсацій, різних видів допомоги [3].

Соціально-педагогічна робота несе визначальну, зв'язну роль між розгалуженою системою надання соціального захисту і тими, заради кого вона, власне, і існує – вимушеними переселенцями та їх сім'ями. Вона є потрібною, а зараз у період суспільно-політичної кризи, життєво необхідною. Успішною вона стане при дотриманні певних принципів. Ця робота бореться з першопричиною емоційних напруг людини. Допомога не може бути примусовою, бо вона вимагає певних зусиль з обох сторін, як від тієї, що цієї допомоги потребує, так і від тієї, хто надає. Не можна забувати принцип своєчасності [2].

Висновки. Отже, працюючи з сім'ями вимушених переселенців, потрібно приділяти увагу та глибоко пропрацьовувати проблеми і переживання з кожним членом родини. Позитивним наслідком цієї роботи стане спроможність людини самостійно вирішувати і долати труднощі, що будуть з'являтися у її новому житті.

Список використаних джерел:

1. Завацька Л. М. Технології професійної діяльності соціального педагога: навч. посіб. К.: Видавничий Дім Слово. 2008. 240 с.
2. Особливості соціально-педагогічної роботи з переселенцями в Україні: реалії та перспективи. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Сер. : Соціально-педагогічна. 2015. Вип. 24. С. 71-83.
3. Харченко С. Я., Краснова Н. П. Робота соціального педагога з сім'ями. Х: Основа. 2012. 111 с.

***Катерина Владімірова,**
здобувачка другого(магістерського) рівня вищої освіти,
Навчально-науковий інститут педагогіки і психології,
Державний заклад «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»(м. Полтава)*

*Науковий керівник: **Наталія Краснова,**
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної педагогіки,
Державний заклад «Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка»(м. Полтава)*

СУЧАСНІ ФАКТОРИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Постановка проблеми. Соціалізація дітей дошкільного віку є однією з найважливіших соціально-педагогічних проблем. Цей процес відбувається впродовж усього дитинства, але саме в дошкільному віці він набуває особливої ваги.

Соціалізація означає адаптацію дитини до соціального середовища у якому вона живе. Цей процес включає у себе формування у дитини соціальних навичок, цінностей, норм поведінки та культури, ставлення до